

16. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 38–39. — Ст. 288.
17. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 18. — Ст. 78.
18. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 вересня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 45. — Ст. 434.
19. Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 1 липня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 52. — Ст. 562.
20. Про вепчурпу діяльність в іпповаційній сфері: Проект Закопу № 1082 від 30.11.2007 р. Цей Закон регулює відносини, пов'язані із здійсненням вепчурного (ризикового) фіпапсування іпповаційної діяльності та іпповаційних проектів, створенням та забезпеченням функціонування вепчурних компаній і фондів, агептів, броекерів.

УДК 347.273

А. Р. Чанишева

ВИДИ І ЗМІСТ РЕЧОВИХ ПРАВОВІДНОСИН У ПРАВОВІЙ КОНСТРУКЦІЇ ІПОТЕКИ

Тривалий і безрезультатний характер дискусії в науці стосовно того, є застава за своєю сутністю речовим чи зобов'язальним явищем, обумовлений тим, що учасники дискусії не виявляють бажання поглибитися в аналіз комплексу правовідносин, що становлять іпотеку, виявити їх зміст та особливості виникнення, динаміки та припинення. Метою даної статті якраз і є спроба такого аналізу. Мається на увазі, що тільки такий аналіз дасть змогу виявити відповідні ознаки правовідносин, що становлять правову конструкцію іпотеки, та зробити висновок про характер цих правовідносин.

Іпотека означає, що у кредитора (іпотекодержателя) є право на переважне перед іншими кредиторами іпотекодавця задоволення своєї вимоги до боржника за зобов'язанням, забезпеченим іпотекою, за рахунок предмета іпотеки.

Г. Ф. Шершеневич писав: «...Заставне право не дає ні володіння, ні користування. Зате заставне право дає його суб'єкту незрівнянно більшу правомочність, ніж інші речові права, — воно може потягти за собою позбавлення власника належного йому права власності» [1, 240].

Переважне право кредитора (іпотекодержателя), на яке вище зазначалося, не входить до змісту правовідносин між кредитором (іпотекодержателем) та боржником (майновим поручителем, якщо боржник не є іпотекодавцем), оскільки ці правовідносини є зобов'язальними, відносними (їх сторонами є ті суб'єкти, які уклали іпотечний договір як іпотекодавець і іпотекодержатель), а переважне право кредитора (іпотекодержателя) є речовим, абсолютним. Воно входить до змісту речових (абсолютних) правовідносин щодо іпотеки. Суб'єктами цих правовідносин, з одного боку, є кредитор (іпотекодержатель), з іншого — будь-яка третя особа, що заявляє чи може заявити свої вимоги або здійснити інші дії, які будуть зачіпати речове, абсолютне право кредитора (іпотекодержателя).

Інші речові (абсолютні) правовідносини, що входять до змісту іпотеки, своїм змістом мають володіння, користування і розпорядження предметом іпотеки. Ці

правовідносини є допоміжними. Вони в основному покликані забезпечити реалізацію іпотекодержателем свого переважного права, що визначає зміст іпотеки.

У такий спосіб виокремлюються два основних види речових (АБСОЛЮТНИХ) правовідносин, що входять до змісту правової конструкції іпотеки. Після цього необхідно встановити зміст названих правовідносин, прав та обов'язків, що становлять цей зміст.

Речове (абсолютне) право іпотекодержателя, що існує в межах речових (абсолютних) правовідносин щодо іпотеки, реалізується з урахуванням пріоритету. Речове (абсолютне) право іпотекодержателя підлягає задоволенню переважно перед правами інших осіб на нерухому річ, що є предметом іпотеки згідно з черговістю державної реєстрації прав на цей предмет. Отже, незалежно від змісту іпотечного договору всі права та обмеження прав на нерухоме майно, що є предметом іпотеки, які (права та обмеження) існували на день державної реєстрації іпотеки, зберігають чинність, а державна реєстрація іпотеки на них не впливає. Вона тільки може свідчити про оспорювання відповідних речових прав, якщо ці права не допускають укладення щодо відповідного нерухомого майна іпотечного договору.

З іншого боку, реєстрація іпотеки дає іпотекодержателю речове право, яке не може оспорюватись, не визнаватись чи порушуватись будь-якою третьою особою.

Але дискусія про наявність чи відсутність речового права іпотекодержателя буде безкінечною, якщо не поставити та не вирішити питання про те, як же може захищатись право, про яке йдеться. Якщо це право реально існує, то воно має захищатися. Якщо ж воно не може захищатись, то воно і взагалі не існує.

З початку зауважимо, що речове право іпотекодержателя може захищатись шляхом оспорювання в суді правочинів, вчинених щодо предмета іпотеки. Але такі правочини вчиняються зазвичай з участю іпотекодавця. Тож з'являється можливість для твердження про те, що шляхом оспорювання таких правочинів захищається не речове право іпотекодавця, а його зобов'язальне право, що існує у правовідносинах з іпотекодавцем. Про це мова бути йти дещо пізніше. Тут же спробуємо з'ясувати питання про можливість захисту речового права безпосередньо перед третіми особами.

Розглянемо такий можливий випадок. Предметом іпотеки є земельна ділянка. Власник сусідньої земельної ділянки здійснює діяльність, яка погіршує стан земельної ділянки, що є предметом іпотеки. Виникає питання про те, чи може іпотекодавець пред'явити до власника сусідньої земельної ділянки вимогу про припинення діяльності, яка шкідливо впливає на предмет іпотеки. Відповідь на це питання залежить від того, якою є система правовідносин щодо іпотеки. Якщо з приводу іпотеки виникають тільки зобов'язальні правовідносини між іпотекодавцем та іпотекодержателем, то іпотекодержатель у наведеній вище ситуації має право пред'явити відповідну матеріально-правову вимогу та позов тільки до іпотекодавця. Але такий варіант веде в тупик, бо виникають труднощі вже при формулюванні матеріально-правової вимоги до іпотекодавця. Виникає думка пред'явити до іпотекодавця вимогу про покладення на остан-

нього обов'язку пред'явити до власника сусідньої земельної ділянки позов про припинення діяльності, що негативно впливає на предмет іпотеки. Юридично така матеріально-правова вимога не відповідає частині другій ст. 16 Цивільного кодексу України (далі — ЦК), яка допускає захист цивільного права лише способами, передбаченими цим Кодексом або законами. Соціально-економічно вона є недоцільною, бо який же позивач буде належно відстоювати позовні вимоги в суді за умов, коли він до пред'явлення позову примушений рішенням суду. Отже, такий спосіб захисту права не може бути визнаний ефективним, а тому пред'явлення такого позову не може ґрунтуватись на ст. 13 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод [3], яка визнає за людиною право на ефективний засіб правового захисту.

Логічним було б зробити висновок про те, що іпотекодержатель, якому належить певне речове право на предмет іпотеки, може захищати це своє право перед будь-якою третьою особою безпосередньо. У подібний спосіб слід вирішувати й інші питання такого роду.

Тепер звернемося до аналізу правовідносин щодо володіння, користування і розпорядження предметом іпотеки. Загальновизнаною у науці є належність цих трьох правомочностей до змісту права власності. Разом з тим ми бачимо, що виникнення іпотечних правовідносин істотно впливає на зміст цих правомочностей власника-іпотекодавця. Ці правомочності власника — іпотекодавця обмежуються, в тому числі і тоді, коли йдеться про відносини власника-іпотекодавця з третіми особами. Виникає питання про те, яка ж сила обмежує речові (абсолютні) права іпотекодавця. Такою силою є правове явище, що позначається як іпотека. Отже, іпотека обмежує речові (абсолютні) права власника — іпотекодавця, а ці обмеження є не чим іншим, як юридичним змістом речового (абсолютного) права іпотекодержателя.

Можливе заперечення викладеного твердження з посиланням на те, що ці обмеження входять до змісту зобов'язальних правовідносин між власником — іпотекодавцем й іпотекодержателем. Але це заперечення не враховує тієї обставини, що зобов'язальні і речові права (їх обмеження) пов'язані як попереднє і наступне правове явище. Цей феномен до останнього часу не помічався.

Тож звернемося до аналізу правомочності володіння та її обмеження як елемента речового права іпотекодержателя. Як ч. 1 ст. 575 ЦК, так і абз. 3 ст. 1 Закону України «Про іпотеку» [4] виключає набуття іпотекодержателем права володіння на предмет іпотеки. Лише Кодекс торговельного мореплавства України [5] не формулює будь-якого правила, яке б стосувалося права володіння морським торговельним судном, що є предметом іпотеки. Отже, відповідно до букви закону передання предмета іпотеки у володіння іпотекодержателя є неможливим. Це підтверджується ч. 1 ст. 9 Закону України «Про іпотеку», яка встановлює, що іпотекодавець має право володіти предметом іпотеки, якщо інше не встановлено цим Законом. Це не виключає укладення договору застави нерухомого майна з умовою про передання такого майна у володіння іпотекодержателя, але такий договір не може вважатись іпотечним договором, і на правовідносини, які виникли на підставі такого договору, не може поши-

рюватись чинність положень цивільного законодавства, які регулюють відносини щодо іпотеки. Такий договір не може бути кваліфікований як заклад, оскільки закладом є застава рухомого майна (ч. 2 ст. 575 ЦК). Тобто в даному випадку є договір застави, на який поширюються тільки загальні положення ЦК про заставу, а також підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють порядок реалізації заставленого майна.

Таке законодавче рішення видається невдалим. І при іпотеці, і при заставі нерухомого майна, що передається у володіння іпотекодавцеві, мають місце подібні правовідносини. Але в першому випадку з урахуванням соціально-економічного значення іпотеки на відповідні правовідносини поширюється чинність спеціального закону (мається на увазі Закон України «Про іпотеку»), а в іншому — застосуванню підлягає зовсім інший нормативний масив.

У науці висловлювалась ідея про можливість застосування закону за аналогією у випадках відсутності прогалин у законодавстві, коли відносини, до яких застосовується закон за аналогією логічно в частині, що стосується мети регулювання відповідних відносин, є тотожними належно врегульованим відносинам. Але ж в даному випадку позиція законодавця є чіткою і багато разів висловленою ним, що виключає застосування за аналогією до правовідносин щодо застави нерухомого майна положень Закону України «Про іпотеку».

Звернемо увагу на відсутність будь-яких аргументів на користь окремого правового регулювання відносин щодо застави нерухомого майна, за якої предмет застави передається у володіння заставодержателю. Та й сам законодавець, визначивши іпотеку, зокрема, через ознаку залишення предмета іпотеки у володінні іпотекодавця, при формулюванні спеціальних норм допускає можливість передання його у володіння третіх осіб (при переданні предмета іпотеки на підставі договорів про спільну діяльність, оренди, лізингу), якщо на це є згода іпотекодержателя (ч. 3 ст. 9 Закону України «Про іпотеку»). Частина 1 ст. 9 цього Закону передбачає можливість встановлення законом винятків із правила про залишення предмета іпотеки у володінні іпотекодавця. Це формулювання виключає встановлення таких винятків іпотечним договором. Принаймні, таке формулювання «якщо інше не встановлено законом» тлумачиться в науковій літературі. І це відповідає логіці відповідних нормативних формулювань. Раз передбачається можливість встановлення іншого законом, то звідси непрямо впливає і висновком від протилежного виявляється правова норма, відповідно до якої інше не може встановлюватися іншими актами законодавства і договором. Це узгоджується з положенням ч. 3 ст. 6 ЦК, відповідно до якого сторони не можуть в договорі відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини, зокрема у випадках, якщо обов'язковість положень актів цивільного законодавства для сторін договору впливає з їх змісту. В даному випадку із змісту ч. 1 ст. 9 Закону України «Про іпотеку» впливає обов'язковість для сторін іпотечного договору правила про те, що предмет іпотеки повинен залишатись у володінні іпотекодавця.

У такий спосіб створено істотні перешкоди для нормального цивільного обороту. Сама думка передання в іпотеку нерухомого майна, яке, будучи пред-

метом іпотеки, залишається у володінні іпотекодавця, виникла тому, що у такий спосіб нерухома річ залишається у власника, тобто там, де вона завжди була і має бути. Це створює передумови для реалізації власником правомочності користування предметом іпотеки. При цьому власник використовує нерухому річ як предмет іпотеки. Іншими словами, історично так склалося, що найбільш прийнятним і для цивільного обороту в цілому, і для власників нерухомого майна був такий варіант, при якому предмет іпотеки залишається у володінні іпотекодавця. Але ж це не означає, що є необхідність у встановленні законодавчої заборони на встановлення іпотечним договором умови про передавання предмета іпотеки у володіння іпотекодержателя.

Про недоцільність такої заборони свідчить, зокрема, та обставина, що ст. 9 Закону України «Про іпотеку» допускає, що договором іпотеки передбачена можливість передавання «предмета іпотеки в спільну діяльність, лізинг, оренду...». Раз іпотекодоговором може передбачатись передавання предмета іпотеки у володіння третіх осіб, то тим більше законодавець не повинен був виключати можливість передавання предмета іпотеки у володіння іпотекодержателя. На користь заборони такого передавання не має будь-якого вагомого аргументу. Вивчення наукової літератури, починаючи з дореволюційної російської, свідчить про те, що і в науковій літературі ніколи не висловлювались аргументи на користь законодавчої заборони встановлення іпотечним договором умови про передавання предмета іпотеки у володіння іпотекодержателя.

Викладене дає підстави рекомендувати внести такі зміни до чинних законодавчих актів. Частина 1 ст. 575 ЦК «іпотекою є застава нерухомого майна, що залишається у володінні заставодавця або третьої особи» доцільно було б після слова «що» і перед словом «залишається» доповнити словами «як правило», які мають бути відокремлені з обох сторін комами. Аналогічним способом слід доповнити і абз. 3 ст. 1 Закону України «Про іпотеку», в якому наводиться визначення іпотеки.

Перше речення ч. 1 ст. 9 Закону України «Про іпотеку» доцільно було б доповнити словами «або іпотечним договором». Реалізація цих пропозицій відкрила б можливість використання такого способу застави нерухомого майна, при якому предмет застави не залишається в володінні заставодавця, а передається заставодержателю. Така можливість обумовлювалась би тим, що усувалась правова невизначеність у правовідносинах щодо іпотеки при передаванні предмета іпотеки у володіння іпотекодержателю за рахунок поширення на такі правовідносини Закону України «Про іпотеку».

У таких випадках наявність речових правовідносин щодо іпотеки була б особливо помітною, бо іпотекодержатель отримав би право володіння предметом іпотеки. Отримавши таке право, він би отримав і можливість захищати його, як це передбачено ст. 396 ЦК, згідно з якою особа, яка має речове право на чуже майно, має право на захист цього права, у тому числі і від власника майна, відповідно до положень глави 29 цього Кодексу.

Унаслідок наявності в іпотекодержателя речового права на предмет іпотеки певного коригування зазнає право іпотекодавця користуватися предметом іпо-

теки. Частина 1 ст. 575 ЦК, що формулює визначення поняття іпотеки, не містить будь-якого зазначення на право користування предметом іпотеки. Логічно доповнюючи це законодавче положення, можна було б стверджувати, що питання про користування предметом іпотеки не впливає на визначення відповідних правовідносин як іпотечних. Таке логічне доповнення, як доводиться в науковій літературі, може мати нормативне значення, але тільки за умови, що воно не суперечить будь-якому іншому законодавчому положенню. У даному випадку така суперечність є. У визначенні іпотеки, що наводиться в абз. 3 ст. 1 Закону України «Про іпотеку», вказується на те, що предмет іпотеки залишається в користуванні іпотекодавця. Звідси можна було б зробити висновок про те, що в інших випадках (коли предмет іпотеки не залишається у володінні іпотекодавця), іпотека взагалі не має місця. Але такий висновок суперечить ч. 1 ст. 9 Закону України «Про іпотеку», яка допускає встановлення Законом інших можливих варіантів вирішення питання про користування предметом іпотеки. Встановлені ст. 9 Закону варіанти надають сторонам іпотекодержави певні можливості для вирішення іпотечним договором питань, що стосуються права користування предметом іпотеки.

Іпотекодержавою (внесеними до нього змінами або доповненнями) іпотекодавцю може надаватися право передання предмета іпотеки у користування (третім особам). Іпотечним договором може передбачатися також можливість передання предмета іпотеки в спільну діяльність, лізинг, оренду, що також тягне за собою надання третім особам права користування предметом іпотеки.

Оскільки іпотекодержавою належить речове право на предмет іпотеки, він зацікавлений у збереженні цього предмета в належному стані, тобто в такому стані, який гарантує реалізацію права іпотекодержави, забезпеченого іпотекою. Тому ч. 1 ст. 9 Закону України «Про іпотеку» накладає на іпотекодавця обов'язок при користуванні предметом іпотеки не припускати погіршення предмета іпотеки та зменшення його вартості понад норми його звичайної амортизації (зносу).

На право іпотекодавця одержувати від предмета іпотеки продукцію, плоди, доходи, якщо інше не встановлено іпотекодержавою, у ч. 2 ст. 9 Закону України «Про іпотеку» йдеться тому, що ЦК не розкриває змісту правомочності власника користуватися річчю. У ч. 2 ст. 189 ЦК йдеться про те, що продукція, плоди і доходи належать власникові речі, але це в ЦК з правом користування не пов'язується. Що стосується наукової та навчальної літератури, то в ній визнається належність права на продукцію, плоди і доходи, які приносить річ, до правомочності користування. В інших випадках про це не йдеться. Але нам не зустрічались заперечення належності права на продукцію, плоди і доходи до правомочності користування.

Встановлені ст. 9 Закону України «Про іпотеку» можливості передання предмета іпотеки в користування третім особам не викликають заперечень, оскільки у такий спосіб права іпотекодержави ущемлюватися не можуть внаслідок неможливості такого передання без згоди іпотекодержави, а можливості цивільного обороту предмета іпотеки дещо розширюються. Разом з тим викли-

кає заперечення та обставина, що із абз. 3 ст. 1 Закону України «Про іпотеку» і ч. 3 ст. 9 цього ж Закону впливає заборона передання предмета іпотеки у користування іпотекодержателя. Така заборона не обумовлена будь-якими об'єктивними чинниками чи характером відносин щодо іпотеки. Тому в ст. 9 Закону України «Про іпотеку» слід встановити, що іпотекодержателем може передбачатись умова про надання іпотекодержателю права користування предметом іпотеки. У разі надання іпотекодержателем права користування предметом іпотеки, він отримав би можливість захисту цього права, як це передбачено ст. 396 ЦК.

Правовий режим іпотеки, встановлений щодо нерухомої речі, обмежує права власника (іпотекодавця) розпоряджатися цією річчю. Але при встановленні обмежень права іпотекодавця на розпорядження предметом іпотеки, законодавець використав техніко-юридичний прийом, яким він у достатній мірі не володіє. Це привело до неповної формальної визначеності відповідних законодавчих положень. Лише стосовно права іпотекодавця заповідати предмет іпотеки чітко встановлено, що воно не обмежується. Правочин, що обмежує право іпотекодавця заповідати предмет іпотеки відповідно до ч. 4 ст. 9 Закону України «Про іпотеку», є нікчемним. В іншому межі права іпотекодавця на розпорядження предметом іпотеки є недостатньо чіткими.

Це пов'язано з тим, що в ст. 9 Закону України «Про іпотеку», яка встановлює обмеження, зокрема, на розпорядження іпотекодавця предметом іпотеки, не формулюється будь-яке загальне положення. Теоретично було два варіанти такого загального положення: 1) іпотекодавець зберігає право розпорядження предметом іпотеки, якщо інше не встановлено цією статтею (цим Законом чи просто законом); 2) іпотекодавець не має права розпоряджатися предметом іпотеки, зокрема не має таких прав (далі мали б викладатись обмеження, встановлені ч. 3 ст. 9 Закону України «Про іпотеку»). Але таке загальне положення до ст. 9 Закону не включено.

За таких умов необхідно вирішити питання про юридичне значення правової норми, яка не прямо впливає з ч. 4 ст. 9 Закону України «Про іпотеку» (відповідно до якої іпотекодавець має право заповідати передане в іпотеку нерухоме майно. Правочин, який обмежує право іпотекодавця заповідати передане в іпотеку нерухоме майно, є нікчемним) та виявляється при тлумаченні висновку від протилежного. Ця норма може бути сформульована у такий спосіб: іпотекодавець не має права в інший спосіб, крім складання заповіту, розпоряджатися предметом іпотеки.

Необхідно вирішити також і питання про юридичне значення правової норми, що непрямо впливає із ч. 3 ст. 9 Закону України «Про іпотеку», та виявляється висновком від протилежного. Для зручності наведемо текст цього законодавчого положення: «Іпотекодавець має право виключно на підставі згоди іпотекодержателя:

- зводити, знищувати або проводити капітальний ремонт будівлі (споруди), розташованої на земельній ділянці, що є предметом іпотеки, чи здійснювати істотні поліпшення цієї земельної ділянки;

- передавати предмет іпотеки у наступну іпотеку;
- відчужувати предмет іпотеки;
- передавати предмет іпотеки в спільну діяльність, лізинг, оренду, користування».

Звідси непрямо впливає і висновком від протилежного виявляється права норма такого змісту: в іншому іпотекодавець зберігає право розпорядження предметом іпотеки.

Нарешті треба вирішити і питання про співвідношення правової норми, яка непрямо впливає із ч. 3 ст. 9 Закону, та правової норми, яка непрямо впливає із ч. 4 цієї ж статті. За відсутності інших критеріїв визначення загального і спеціального правил стосовно законодавчих положень, про які йдеться, ч. 3 і ч. 4 ст. 9 Закону України «Про іпотеку» слід визнати такими, що формулюють відповідно загальне і спеціальне правила за критерієм послідовності викладення цих правил у названому Законі; 2) правова норма, що непрямо впливає із спеціального правила ч. 4 ст. 9 Закону, і виявляється при тлумаченні висновком від протилежного, не може застосовуватися всупереч правовій нормі, яка непрямо впливає із більш загального правила ч. 3 ст. 9, та виявляється при тлумаченні висновком від протилежного; 3) правова норма, що непрямо впливає із ч. 3 ст. 9 Закону і виявляється при тлумаченні висновком від протилежного, не суперечить будь-якій іншій правовій нормі. Навпаки, вона узгоджується з положенням чинних законів. Зокрема, вона узгоджується з положенням ч. 1 ст. 317 ЦК, відповідно до якої власникові належать права володіння, користування та розпорядження своїм майном. Отже, правова норма, про яку йдеться, в цій частині підлягає застосуванню. Можливе також передання предмета іпотеки іпотекодавцем на підставі договору про управління майном, оскільки в цій частині правова норма, яка впливає із ч. 1 ст. 9 Закону України «Про іпотеку», узгоджується з положенням ч. 1 ст. 1039 ЦК, відповідно до якої майно, що є предметом договору застави, може бути передане в управління, а також на підставі інших договорів, оскільки відповідно до ч. 1 ст. 11 ЦК цивільні права та обов'язки можуть виникати із дій осіб, що не передбачені актами цивільного законодавства, але за аналогією породжують цивільні права та обов'язки.

Разом з тим зрозуміло, що диференціація правового регулювання відносин щодо іпотеки (заборона на розпорядження предметом іпотеки за одними видами договорів і дозвіл на розпорядження предметом іпотеки на підставі інших договорів) не обумовлена будь-якими об'єктивними чинниками тільки в частині можливості передання предмета іпотеки за договором про управління майном. Ця диференціація є результатом недостатнього опрацювання відповідного законодавчого тексту. Тому ч. 3 ст. 9 Закону слід доповнити таким словосполученням: «Іпотекодавець не має права розпоряджатися предметом іпотеки, якщо інше не встановлено законом. Зокрема...». Це словосполучення слід поставити на початку ч. 3 ст. 9 Закону.

У разі оформлення іпотекодавцем заставної, її належної реєстрації та передання її оригіналу іпотекодержателю в останнього виникає речове право (пра-

во власності) на заставну. Оскільки заставна чи її випуск (ч. 6 ст. 20 Закону України «Про іпотеку») допускає вживання терміна «державна реєстрація заставної» і терміна «реєстрація випуску заставної», видається, що прийнятним є і один й інший терміни, але ж доцільно все-таки було вибрати один із них.

Література

1. Шершеневич Г. Ф. Курс торгового права. — С.Пб., 1908. — Т. 1.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р.: Офіц. вид. — К.: Атіка, 2003. — 416 с.
3. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод (Рим, 4 листопада 1950 р.).
4. Про іпотеку: Закон України від 5 червня 2003 року (із змінами) // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 38. — Ст. 313.
5. Кодекс торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року (із змін та доп.) // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 47–52. — Ст. 349.

УДК 347.133.8:347.22

К. Г. Некіт

ДЕЯКІ ПОРІВНЯЛЬНІ АСПЕКТИ ЩОДО ДОВІРЧОГО УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ (ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ І РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА)

Становлення ринкової економіки в країнах пострадянського простору неможливе без забезпечення її відповідною нормативно-правовою базою. Одну з провідних ролей в цьому відіграє цивільне законодавство, що піддалося корінному реформуванню в останнє десятиліття. Результатом реформ стала низка правових новел, одною з яких є інститут довірчого управління майном, передусім орієнтований прагненням організувати більш ефективне управління господарською діяльністю і майном.

В умовах активного розвитку підприємницьких відносин, появи численних нормативних актів, що ускладнюють орієнтацію юридично некомпетентних громадян в економіко-правовому просторі і створення для власників ширших можливостей розпорядження майном, актуальним є звернення до договору довірчого управління майном, оскільки вказаний договір надає можливість передоручити ведення всіх своїх справ професіоналові, наділивши його при цьому широкими повноваженнями, що практично дорівнюють за обсягом до правомочностей власника.

Особливої актуальності дана тема набуває у зв'язку з тим, що, хоча проблеми довірчого управління майном були присвячені дослідження таких українських і російських авторів, як І. В. Венедіктова [11], Ю. В. Курпас [13], В. В. Вітрянський [7], Л. Ю. Міхеева [8], Д. В. Петелін [14], вона вивчена ще недостатньо. До того ж до сьогодні практично не робилося спроб проведення порівняльного аналізу законодавства України та Республіки Молдова з питання довірчого управління майном. Разом з тим уявляється доцільним про-